

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE MEMBRIS ECCLE-||SIAE MILITANTIS,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XL. De habitu & tonsura Monachorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53880](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53880)

vinum apud Magdeburgenses; nimirum hinc facile euanuis-
sent omnes ipsorum obiectiones.

CAPVT XL.

De habitu, & tonsura Monachorum.

SEQVITVR Disputatio SEXTA de habitu, & tonsura, de quibus duo explicanda sunt. PRIMO, antiquitas harum caerimoniarum. SECUNDO, ratio earum; nam Magdeburgenses Centur. 4. capit. 6. colum. 467. loquentes de habitu, & tonsura Monachorum, dicunt esse res superstitiosas, & non cõformes Scripturæ, nec vsui purioris Ecclesiæ. Calvinus quoque lib. 4. Instit. cap. 19. §. 27. videtur indicare, cõpisse vsum tonsuræ tempore Augustini, causam autem fuisse dicit, quia eo tempore soli homines effœminati, & delicati alebant comam: non autem videbatur permittendum Clericis, & Monachis, vt id facerent, quod soli faciebant lasciuiosiores, & molliores; postea verò corruptioribus temporibus excogitata esse mysteria, & significationes.

Quidam verò HORTENSIVS Landus librum scripsit de persecutione Barbarum, vbi multa dicit contra tonsuram Monachorum. Et ne videatur sine Scriptura loqui, profert aliquot Scripturas Testamenti veteris. Prima est Leuit. 19. vbi Dominus ait: *Non attondebitis comam in rotundum.* Cui similis est locus Hierem. 9. vbi Dominus dicit, se dispersurũ omnes circumtonsos in comam. Tertia est Leuit. 21. vbi de Sacerdotibus dicitur: *Non radent caput, nec barbam.* Quarta est Ezech. 44. vbi idem habetur. Quinta in epistola Hieremias apud Baruch, cap. vlt. vbi Hieremias ridet idolorum Sacerdotes habentes caput, & barbam rasam.

Quantum igitur ad vestes, quod antiquissimum sit institutum, vt qui profitentur mundi contemptum, & pœnitentiam, singulari & notabili habitu induantur, patet primò ex DIONYSIO, capit. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, vbi de professione Monachi loquens, ita ait: *Sacerdos, inquit, signo crucis eum consignatum tondet, omniq̃ue veste detracta, eum alba induit, &c.* Eusebius libro 2. histor. capit. 24. scribit ex Egesippo Iacobum Apostolum fratrem Domini
nun-

nunquam induisse laneam vestem, sed sola syndone usus
vsus.

ATHANASIVS in libro de virginitate ante medium
cet sanctimoniale, vt fuscam vestem & vilem gerat. BASI-
LIVS epist. I. ad Gregorium multa dicit de habitu Monachis
& similiter in quæstionibus fuse explicatis, q. 22. CHRIS-
STOMVS homil. 69. in Matthæum dicit, Monachos habere
imitari Heliam, & Ioannem. & libro de comparatione Iu-
gis & Monachi dicit, Monachum vno tantum amictu, vel
tuto suo conformi, vti solere.

PALLADIVS in historia Lausiaca, cap. 41. dicit etiam
gines sanctimoniales suo tempore cucullis vti consue-
re.

TERTULLIANVS lib. de velandis virginibus, meminit
bitus Deo dicati, quo utebantur sanctimoniales.

AMBROSIVS lib. 6. epist. 36 de Paulino loquens, quod
magno viro in seculo, & nobili senatore Monachus factus
fuerat, & eo facto multos gentilium senatorum offendi-
erat: *Et cum ipsi, inquit, capita & supercilia sua radant,
quando Isis suscipiunt sacra: si forte Christianus ser-
uor sacrosanctæ religionis vestem mutauerit, indignum sa-
nus appellant.*

HIERONYMVS in epist. 4. ad Rusticum Monachum
*Vidi quosdam, inquit, qui postquam renunciauere seculo, ve-
stimentis duntaxat, & vocis professione, non rebus, nihil de
conuersatione pristina mutauerunt.* Epistol. 13. ad Paulinum
Tunicam, inquit, mutas cum animo, &c. Et epist. 15. ad Mar-
cellam: *Tunicam fusciolem, inquit, induta se repente Dama-
no consecrauit.* Epist. 22. ad Eustochium de virginitate om-
nium cœnobarum eundem fuisse habitum dicit, nimirum
tunicam & sagum, quibus in vita Hilarionis addit cucullam
dicit enim vestes eius fuisse, *tunicam sacceam, palliolam, &
cucullam.* Epist. 27. ad Eustochium de obitu Paulæ loquens
de sanctimonialibus: *Vnus, inquit, omnium habitus, ante
mine ad tegendas solùm manus utebantur.*

AVGVSTINVS lib. 6. contra Faustum, cap. 9. dicit, petro-
rum esse, si vel sanctimonialis gerat ornamenta nuptiarum,
vel nupte speciem virginum vestibus referant, & in epist. 199.
ad Ediciam indicat, fuscam vestem fuisse tunc insignem con-
tinentiam profitentium.

GREGORIUS lib. 2. Dialogorum, cap. 1. meminit habitus Monachi, & lib. 3. cap. 14. meminit habitus sanctimonialis. denique CASSIANVS totum primum librum de institutis cœnobiorum consumit in explicando habitu Monachorum, docens eos præscriptum habitum professioni congruentem à maioribus accepisse. ADDE duo Cōcilia; nam Gangrense can. 12. reprehendit eos Monachos, qui ob habitum superbiebant, & contemnebant alios Christianos, qui communibus vestibus utebantur. Concilium Carthaginense IV. can. 104. distinguit habitum laicalem ab habitu religioso. De habitu Clericorum, vide Chrysostomum homil. 83. in Matth. & Hieronymum lib. 1. contra Pelagianos, ubi meminerunt candidæ vestis. Item Hieronymum in Epitaphio Nepotiani, ubi meminit sacræ tunicæ, qua utimur in mysterio Christi.

IAM quod attinet ad rationem habitus monastici, ea redditur ab iisdem Patribus; nam cur vestem mutet Monachus futurus, rationem esse dicit Dionysius, cap. 6. Eccles. hierar. ut significetur vitæ mutatio. cur proprio & certo vrantur religiosi vestium genere, rationes duas reddit Basilius q. 22. ex diffusè explicatis. PRIMA ratio est ad designandam propriam professionem. Si enim convenit, ut aliter vestiantur senatores, aliter milites, aliter nobiles, aliter rustici, & si Paulus I. Cor. IX. iubet virum aperto capite orare ad significandam potestatem, mulierem verò velato ad significandam subiectionem, cur non conveniet religioso certam vestem deferre ad significandum statum suum? SECUNDA ratio est, ut religiosi saltem inuiti cogantur rectè viuere. si non haberent certum habitum, non internoscerentur ab aliis. at nūc ab omnibus statim cognoscuntur & obseruantur, & si quid agant contra suam professionem, ab omnibus notantur, & reprehenduntur.

Cur vrantur cucullis, rationem esse dicit Cassianus loco notato, ad designandam simplicitatem, innocentiamq; infantilem, ad quam Monachi redire cupiunt. Infantes enim dum adhuc in fasciis, & sinu nutricis versantur, velis quibusdam quasi cucullis teguntur. Cur autem veste horrida, ut sacco, aut certè simplici, & vili vrantur, causam reddunt Hieronymus & Cassianus locis notatis, tum ad agendam pœnitentiam,

DD d

tentiam,

rentiam, tum ad mundi contemptum demonstrandum. Nam
faccos, & asperas vestes, habitum esse poenitentium Scrip-
ta testatur, cum inducit Achab poenitentem sacco indutum,
3. Reg. 21. & Heliam veste pilosa tectum, 4. Reg. 1. & Navi-
tas sacco vestitos, Ionæ 3. & Ioannem pilis camelorum ves-
tem, Matth. 3. & denique multos alios: *Circumeunt in ve-*
latis, & in pellibus caprinis, Hebr. 11.

Quia tamen potest quis & benè, & malè vti veste in-
ta, id est, insigniter contempta, vel horrida; monet sapiens
B. Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 10.
ex sola veste neminem iudicemus, sed ex aliis eius operibus
discamus, vtrum id faciat cõtemptu superflui cultus, an
simulatione aliqua, & simulatione sanctitatis. Potest enim
ouina pelle lupo latere, nec tamè debet. ouis deponere pel-
lem suam, quia sub ea aliquando lupo delitescit.

Nunc ad tonsuræ antiquitatem ostendendam, habent
in primis Dionysium eodem cap. 6. Eccles. hierarch. ubi dicit,
Monachum futurum primum tonderi. Deinde, in
alia veste, priore abiecta. Habeamus DEINDE Anicetum
epistola ad Gallos, ubi iubet radi caput in modum sphaeræ

TERTIO, Athanasium in libro de virginitate, Palladium
in historia Lausiaca, cap. 41. & Hieronymum in epistola
Sabinianum Diaconum, qui testantur etiam sanctimonia-
les tonderi consueuisse.

QUARTO, Epiphanium hæres. 80. & Augustinum de
opere Monachorum, cap. ultimo, qui acriter reprehendit
quosdam Monachos crinitos, qui tonderi more aliorum
nolebant.

QUINTO, Hieronymum & Augustinum, qui coronæ sa-
cerdotalis meminerunt. Hieronymus in epist. ad Augustinum,
quæ est 26. inter epist. Augustini: *Fratres tuos Dominum meum*
Alipium, & Dominum meum Euodium, ut meo nomine
precor coronam tuam. Augustinus in epistola ad Proce-
lianum Episcopum 147. *Per coronam nostram nos adiurant*
Vestri, per coronam Vestram vos adiurant nostri, &c.

SEXTO, Ildorū lib. 2. de officiis diuinis, cap. 4. & Bedam
lib. 5. historię Anglorum, capit. 22. quorum prior ab Apo-
stolis dicit institutam esse tonsuram & coronam Clerico-
rum, & Monachorum, posterior dicit S. Petrum omnium
primum

primum gestasse coronam capillorum, toto reliquo capite detonso, & ad eius imitationem omnes Clericos & Monachos idem suscepisse.

SEPTIMO, Iustinianum, qui in authenticis collat. 7. tit. 5. cap. 2. & 3. distinguit tonsuram Monachorum nouitiorum, quam Laicorum tonsuram vocat, à tonsura professorum.

OCTAVO, Concilia; nam Concilium Carthaginen. IV. can. 44. prohibet Clericos alere comam aut barbam. Concilium Toletanum IV. can. 40. iubet, vt omnes Clerici toto capite detonso, solum circulum capillorum supra aures relinquant. ex quo apparet, olim eandem fuisse coronam Clericorum & Monachorum: sed Monachi quidem seruarunt antiquam consuetudinem, Clerici verò magna ex parte illam mutauerunt.

Vt autem ad rationem tonsuræ veniamus. PRIMVM falsa est Caluini ratio; nam quòd tempore Augustini nò solum aliqui dissoluti comam gestarent, sed multi alij probi homines, idq; sine peccato facerent; ex eo patet, quòd pœnitentes inebantur tondere caput in signum doloris, & pœnitentię, vt patet ex Concilio Agathensi, can. 11. & Toletano III. can. 12. & præterea non solum Clerici, & Monachi tondebantur, sed ita tondebantur, vt corona capillorum appareret, quod certè non erat in communi vsu Laicorum.

ALIA ratio redditur ab Isidoro lib. 2. de officiis diuinis, cap. 4. quòd nimitum Monachi tondebantur ad imitationem Nazaræorum, qui in die consecrationis suæ tondebantur, vt dicitur Num. 6. Nazaræi enim sunt Monachi Testamenti veteris. At hæc ratio non mihi probatur, siquidem Nazaræi tunc solum tondebantur, cùm desinebant esse Nazaræi, insignesq; illorum erat longa cæsaries, vt ex eodem cap. 6. Numeri patet. Immo EPIPHANIUS hæresi 80. probat Monachos nostros debere esse tonsos, quia gerere comam longam, est proprium Nazaræorum Testamenti veteris. Sicut etiã Augustinus libro de opere Monachorum, prope finem dicit, Patres Testamenti veteris meritò gestasse longos capillos, quia mysteria redemptionis nondum reuelata erant. Idem enim significabant velamen positum in facie Moïsi, & coma longa Sanctorum. At nunc posteaquam Christus apparuit, conuenit, vt qui Christo sunt consecrati, contrarium

significet ablatione comarum. & hæc potest esse ratio
nostræ tonsuræ.

SECUNDAM reddit Beda lib. 5. hist. cap. 22. ad exprin-
dam imaginem spineæ coronæ Christi, vt enim omnes Chri-
stiani signo communi crucis ornantur, ita par erat, vt Cle-
rici & Monachi, qui specialius Christum patientem imitari
volent, speciali signo ornarentur.

TERTIAM & QUARTAM rationem reddunt Isidorus
lib. 2. cap. 4. de officiis, Rabanus lib. 1. de instit. Clericorum
cap. 3. & Hugo lib. 2. de Sacramentis, part. 3. cap. 1. dicitur
nim tonderi capillos, qui sunt superflua quædam corporis
partes, ad significandum, debere Clericos & Monachos
omnia superflua, & præcipuè vitiosas cupiditates amputare,
vt sic maneat vertex, id est, animus liber, & apertus diuini
contemplationibus, & illustrationibus: & rursus sic ton-
deri dicunt, vt relinquatur circulus capillorum, ad signifi-
candam regiam coronam, quandoquidem seruire Deo
ignare est.

QUINTAM reddit Dionysius, cap. 6. Eccles. hierarchia
significetur illa nudatione capitis, vita pura & aperta, ali-
cata vlla specie, quam Monachus exhibere debet.

Possit addi SEXTA ratio tonsuræ Monachorum, nimirum
vt signum esset pœnitentiæ, & conuersionis; nam, vt antea
diximus, pœnitentes olim non nisi tonsi recipiebantur. Pœnitenti-
æ tonsuræ sanctimonialium rationem moralem reddit Hiero-
nymus in epistola ad Sabinianum, quia nimirum uolunt
uabant vnquam, nec vngebant caput; & periculum erat, ne
paruis animalibus, quæ inter cutem & crines oriuntur, &
concretis sordibus opprimerentur. Quanquam negari non
potest, quin etiam id fiat ad contemptum mundi demonstra-
tum; solent enim scemina capillos plurimi facere.

Est autem hoc loco obseruandum, olim non tam rasi
quàm tonsuram fuisse in usu. tondebantur enim demum
quidem, sed ita tamen, vt cutis recta maneret. Id apparet
CLEMENTE Alexandrino lib. 3. pædagogi, cap. 11. Sed
inquit, *tondendi sunt, non nouacula, sed tonsorum forficibus.*
Item ex OPTATO Mileuitano, qui lib. 2. contra Parmenianum
arguit Donatistas, quod Catholicis Sacerdotibus, per vim
capita raserint; *Docete, inquit, vbi vobis mandatum sit, radere*
capita

capita Sacerdotibus, cum è contrario tot sint exempla propo-
 sita, fieri non debere. Item ex HIERONYMO in cap. 44. Eze-
 chielis, ubi dicit Sacerdotes non debere comam alere, nec ta-
 men radi, sed ita tonderi, ut cutis recta maneat. Deniq; Dio-
 nyfius, Epiphanius, Hieronymus, Athanasius, Palladius, Au-
 gustinus, Isidorus, Beda, & Concilia Carthagenfè & Tole-
 tanum, nulquam nominant rafuram, sed folam tonfuram.
 Vnde est Anicetus Papa, qui, ut dixi, rafuræ meminit, sed non
 est ea epiftola prorsus indubitata; fortè enim falsum titulum
 præ fe fert. Nec tamen propterea reprehendimus vsum hu-
 ius temporis, quo Monachi & Clerici raduntur; nam nec vn-
 quam fuit prohibitum radi, & præterea eiusmodi carimoniam,
 pro temporum & locorum diuerfitate, variari poffunt.

Ad argumenta HORTENSII respondemus, in primis præ-
 cepta illa esse carimonialia, & propterea non magis obliga-
 re, quàm obligent circumcifio, facrificia, &c. Dico præterea
 primum & secundum locum ex Leuit. 19. & Hierem. 9. nihil
 concludere; nam ut rectè notauit Ifichius in hunc locum, ton-
 dere comam in rotundum, non est comam fcindere, sed or-
 nare. Itaque prohibebat Deus Iudæis, ne comam rotundam
 efficerent; quod certè Monachi non faciunt, qui comam ra-
 dunt, vno circulo capillorum excepto. Neq; hoc Deus abfo-
 lutè prohibebat, fed folùm propter intentionem malam, ni-
 mirum ne hoc facerent in cultum dæmonis, ut eo tempore &
 in iis locis gentiles faciebant, ut notant Theodoretus q. 28.
 in Leuiticum, & Ifichius, ac Radulphus in hunc locum.

Ad tertium Leuit. 21. dico, ibi non præcipi Sacerdoti, ne
 radat caput abfolutè, fed ne radat in morte alicuius propin-
 qui fui, in fignum doloris. voluit enim Deus Sacerdotes effe
 ceteris constantiores.

Ad quartum Ezech. 44. dico, Sacerdotibus Iudæorū fuiffe
 prohibitam rafuram, non quòd in fe mala fit, fed ne videren-
 tur fimiles Sacerdotibus gentilium, in quorum vicinia habi-
 tabant, qui toto capite rafio idolis facrificabant, ut ex epift.
 Hieremiæ apparet. Quod ex fe non effet malum, patet, quia
 Ezechiel, qui Sacerdos erat, iuberur à Deo radi. Ezech. 5. &
 præterea Num. 6. Nazareus completo tempore cōfècratio-
 nis fuæ iuberur radi. Vnde Paulo dicit Iacobus Act. 21. Sunt
 nobis viri quatuor, habentes votum fuper fe, his ergo affumptis
 DDd 3 sancti-

sanctifica te cum illis, & radant capita sua. Solùm ergo propter viciniam idololatrarum prohibebantur Sacerdotes Idæorum radi. quæ fortè causa erat, cur Oprati, Hieronymus & Ambrosij tempore Christiani Sacerdotes nõ radereant sed tonderentur; nam adhuc ipsorum tempore erant Sacerdotes Isis, qui caput radebant, vt Ambrosius epistola 38. Hieronymus in caput 44. Ezech. testantur. postea quia illa causa cessauit, nihil absurdi faciunt, qui ad aliquorum significandum caput radunt.

Ad vltimum dico, Hieremiam non ridere illos Sacerdotes, quia radebant caput, & barbam, sed quia id faciebant in honorem Deorum ligneorum, qui non poterant remunerare cultores suos.

CAPVT XLI.

Licere Monachis manibus laborare.

RESTAT postremò Disputatio de ratione viuendi, siue de opere corporali Monachorum. Sunt autem quatuor modi viuendi apud homines religiosos. Vel enim viuunt ex labore proprio, vel dependentes aliquid, & ementes aliud: vel viuunt ex bonis communibus, id est, ex bonis quæ religiosi ipsi ad monasterium adferunt, & in commune constituunt: vel ex bonis licitis ac donatis à pijs viris: vel ex mendicatione.

De singulis dicendum est. Ac PRIMVM, de primo duo fuerunt extremi errores. VNVS eorum, qui dicebant, non laborare religiosis operari, & laborare pro victu, sed debere confidere in Dei prouidentia, & viuere ex alienis laboribus huius erroris fuerunt Messaliani, siue Euchitæ, apud Ephanium hæ. 80. & rursus quidam apud Carthaginem, teste Augustino lib. 2. retract. cap. 21.

ALTER eror fuit Gulielmi de sancto amore, & postea Iohannis VViclefi apud Thomam VValdensem lib. 4. doct. fidei antiquæ, art. 2. cap. 22. & Ioannis Caluini lib. 4. Instit. cap. 13. quibus qui docent teneri Monachos ex proprio labore viuere, quæquam Gulielmus non omnes religiosos obligabat ad laborandum manibus, sed eos solùm, qui non habent bona libera